

Βαγγέλης Καραγρηγορίου*

Η εμμονή της ευρωπαϊκής ελίτ στη νεοφιλελεύθερη συναίνεση. Από το «Σύμφωνο Σταθερότητας» στο «Σύμφωνο για το Ευρώ»

«...παρά τα όποια πλεονεκτήματα παρουσιάζει, το αρχικό σύστημα διακυβέρνησης της ευρωζώνης ήταν διανοητικά και πολιτικά σχιζοφρενικό. Από τη μία πλευρά, αποτελεί το αποκορύφωμα μιας διαδικασίας ενοποίησης 40 ετών, που βασίστηκε στην εμφανή ανεπάρκεια των εθνικών διαδικασιών να αντιμετωπίσουν τις ευρωπαϊκές και διεθνείς προκλήσεις. Από την άλλη, μέλημά του ήταν να διαφυλάξει την απόλυτη εθνική κυριαρχία σε θέματα δημοσιονομικά, προϋπολογισμού και μακροοικονομίας».

Peter Sutherland, πρώην Ευρωπαίος Επίτροπος,
Financial Times, 30 Ιουνίου 2010

«Οι Κυβερνήσεις χρησιμοποιούν τον μύθο της εθνικότητας, στον οποίο οφείλουν την ύπαρξή τους, ούτως ώστε να παρακωλύσουν ή να καθυστερήσουν μια απόφαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και να προσκολληθούν στο «ιερό ομοίωμα» της εξουσίας τους, ακόμα και σήμερα όπου τα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπίσουν, είναι εξαιρετικά μεγαλύτερα από αυτά που μπορούν να διαχειριστούν».

Tommaso Paddoa Schiorra, πρώην υπουργός Οικονομίας της Ιταλίας,
πρώην σύμβουλος του Γ. Παπανδρέου, Μάιος 2010

* ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΕΤΡΑΔΙΩΝ

Ο Βαγγέλης Καραγρηγορίου είναι οικονομολόγος-κοινωνιολόγος. Μέλος της Σ.Ε. του περιοδικού «Νέος Αγωνιστής».

1. Οι ανεδαφικές ελπίδες για προοδευτική στροφή της ευρωπαϊκής ελίτ

Μετά το ξέσπασμα της πρόσφατης παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης και τη συνακόλουθη μετάδοσή της στην ευρωζώνη, διαπιστώθηκε από ποικίλους και ετερόκλητους πολιτικούς και επιστημονικούς φορείς,¹ από κινήματα και δημοσιογραφικούς κύκλους,² το τέλος της κυριαρχίας του νεοφιλελευθερισμού στην Ευρώπη. Με δεδομένη την πιστοποίηση του θανάτου, άνοιξαν υποτίθεται, οι θύρες για τον ερχομό της πολυπόθητης φεντεραλιστικής Ευρώπης και μίας άλλης καπιταλιστικής διαχείρισης προοδευτικότερης κατεύθυνσης.

Είτε η διάγνωση περί του «τέλους του νεοφιλελευθερισμού» ήταν μια κραυγή αγωνίας απέναντι στις ολέθριες συνέπειες της μονεταριστικής συναίνεσης, και η προβολή των επιθυμιών και των ελπίδων μεγάλων τμημάτων της ευρωπαϊκής κοινωνίας, είτε αποτελούσε μια νηφάλια επιστημονική ή πολιτική εκτίμηση, το μόνο βέβαιο ήταν πως η πραγματικότητα και η ροή των γεγονότων στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα έκτοτε, διέψευσε εκκωφαντικά κάθε τέτοια εκδοχή και την κατέστησε προς το παρόν μύχιο πόθο.

Ο νεοφιλελευθερισμός στην Ευρώπη σήμερα αναγεννάται από τις στάχτες του και σίγουρα δεν ενταφιάζεται. Η άτεγκτη και ανελαστική συμπεριφορά των ευρωκρατών, αποδεικνύει τις προθέσεις και την εμμονή τους σε όσα μέχρι σήμερα έχουν χτίσει με μονεταριστικά υλικά. Η νεοφιλελεύθερη αναστύλωση, αποκτάει πλέον σαφή χαρακτηριστικά, με τις τελευταίες αποφάσεις των ηγετών των κρατών-μελών την 25η Μαρτίου 2011, οι οποίες συμπυκνώνονται στο περίφημο «Σύμφωνο για το Ευρώ», αλλά και εργαλεία όπως το «Ευρωπαϊκό εξάμηνο», ο μόνιμος Μηχανισμός Στήριξης και η αυστηροποίηση του Συμφώνου Σταθερότητας. Το σύνθετο αυτό πλαίσιο δημιουργεί ένα ολοκληρωτικό μοντέλο «Οικονομικής Διακυβέρνησης της ΕΕ», έναν οικονομικό «νάρθηκα» που θα συνθλίβει τις περιφερειακές χώρες και τους λαούς της Ευρώπης.

Ο Πραγματικός Χαρακτήρας της ΕΕ και της ΟΝΕ

Δυστυχώς, εάν οι πολιτικές ελπίδες είναι ανεδαφικές, καταρρέουν απότομα όταν προσκρούσουν στην αδυσώπητη πραγματικότητα. Αυτή η διάψευση προσδοκιών σχετικά με μια υποτιθέμενη αλλαγή πολιτικής που θα επεδείκνυαν οι

1. Βλ. Joseph Stiglitz, «The End of Neo-liberalism?», Project Syndicate, Ιούλιος 2008.

2. Βλ. Κ. Παπαδημητρίου, «Έφτασε το τέλος του Νεοφιλελευθερισμού», εφημ. *Καθημερινή*, 6/1/2007.

ηγεσίες στην Ευρωπαϊκή Ένωση, συμβαίνει όταν κάποιος αγνοεί τους πραγματικούς λόγους δημιουργίας της ΕΕ και της ΟΝΕ.

Στην πραγματικότητα, η δημιουργία και η εξέλιξη της ευρωπαϊκής υπερεθνικής ολοκλήρωσης (ΕΕ), και κατ' επέκταση της ΟΝΕ με την σημερινή της μορφή, αποτελεί την απάντηση των κυρίαρχων και πλέον διεθνοποιημένων τμημάτων του ευρωπαϊκού κεφαλαίου, καθώς και των ηγεμονικών χωρών που τα εκπροσωπούν, στη γενική κρίση αναπαραγωγής που έπληξε το διεθνές σύστημα από το 1974 και μετά, ώστε να επιβιώσουν στον ανταγωνισμό με άλλα κεφάλαια και περιφερειακά μπλοκ.

Η απάντηση που δόθηκε, συγκροτεί έκτοτε την αστική ηγεμονική στρατηγική της υπερεθνικής ευρωπαϊκής κεφαλαιοκρατίας. Συμπυκνώνεται στη διαδικασία αύξησης της κερδοφορίας, τόσο μέσω της σταθερής συμπίεσης του εργατικού κόστους με την πλήρη αναδιάρθρωση της διαδικασίας αναπαραγωγής της εργασιακής δύναμης, όσο και μέσω της άρσης όλων των περιορισμών στην κίνηση των κεφαλαίων.

Η αναπαραγωγή μέσα από επιμέρους συστημικές «βελτιώσεις» της νεοφιλελεύθερης ολοκλήρωσης της ΟΝΕ αποτελεί τη μοναδική πραγματική ταξική επιλογή του ηγεμονικού ευρωπαϊκού αστικού μπλοκ εξουσίας, υπό την κυριαρχία της περιφερειακής υπερεθνικής αστικής τάξης και ιδιαίτερα του ευρωπαϊκού χρηματιστικού και χρηματοπιστωτικού κεφαλαίου, με σκοπό την τόνωση της κερδοφορίας τους.

Η μυωπική ερμηνεία της ευρωπαϊκής ελίτ για την κρίση στην ευρωζώνη και τα όριά της

Η έστω και καθυστερημένη αντίδραση των θεσμικών οργάνων της ΕΕ στην επερχόμενη κρίση και εν τέλει η αναγνώριση της αναγκαιότητας για τη λήψη μέτρων με σκοπό τη διάσωση του ευρώ και των ευρωπαϊκών τραπεζών, άνοιξε το διάλογο, στους κόλπους τόσο του διευθυντηρίου των Βρυξελλών, όσο και της τεχνοδομής που παράγει τις προτάσεις. Στο πλαίσιο αυτό, έχει εξαιρετικό ενδιαφέρον να παρακολουθήσει κανείς την επιχειρηματολογία και τις ερμηνείες που υιοθετεί η άρχουσα ευρωπαϊκή ελίτ, μετά το ξέσπασμα της κρίσης, μέχρι να καταλήξει στις κατευθύνσεις και τις προτάσεις της για την «επιδιόρθωση» της ευρωζώνης.³

3. Ιδιαίτερα αποκαλυπτική της οπτικής της ευρωπαϊκής ελίτ σχετικά με τις ελλείψεις της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Διακυβέρνησης είναι η μελέτη των στελεχών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στη Δ/ση Νομισματικών Υποθέσεων: Martin Larch – Paul van de Noord – Lars Jonung, «The Stability and Growth Pact: Lessons from the Great Recession», European Union, 2010 (http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/economic_paper/2010/pdf/ecp429_en.pdf). Επίσης, ιδιαίτερη αξία έχει ο συλλογικός τόμος: Richard Baldwin, Daniel Gros, Luc

Στις συζητήσεις αυτές αποκαλύπτεται η σκληρή ταξική οπτική μέσα από την οποία η υπερεθνική ευρωπαϊκή κεφαλαιοκρατία, διαμέσου της Γερμανίας και της Γαλλίας, αλλά και των οργανικών τεχνοκρατών της, ερμηνεύει την παρούσα κρίση της ευρωζώνης.

Συγκεκριμένα, σε όλες τις «ορθόδοξες» αναλύσεις, η κύρια και κοινή αιτία της κρίσης υπερχρέωσης στην ευρωζώνη, αλλά και ευρύτερα κάθε οικονομικής, μακροοικονομικής ή άλλης ανισορροπίας, εντοπίζεται στην αδυναμία των κρατών-μελών να συμμορφωθούν με τους κατά τα άλλα σωστούς θεμελιακούς κανόνες οικονομικής διακυβέρνησης (δηλαδή τις προβλέψεις που περιλαμβάνονται στο Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης και στη Συνθήκη της Λισαβόνας), και παράλληλα να συντονίσουν τις κρατικές πολιτικές για να επιτύχουν τους στόχους και το πλαίσιο πολιτικής και λειτουργίας της ευρωζώνης και της ΕΕ.

Μετά τις καταιγιστικές εξελίξεις του Μαΐου του 2010, οι ελλείψεις και οι αδυναμίες του πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης να επιβάλλει την «σωστή» πολιτική, παρουσιάστηκαν ως η άλλη όψη της «ανεύθυνης» κρατικής διαχείρισης. Η ειδική ομάδα εργασίας υπό τον Ευρωπαίο πρόεδρο Van Rompuy, που συστάθηκε τον Μάρτιο 2010 για την ενίσχυση της «οικονομικής διακυβέρνησης»,⁴ κατέληξε στις 21 Οκτωβρίου 2010 ότι:

- Η παρακολούθηση της εξέλιξης των δημοσιονομικών μεγεθών δεν ήταν αρκούντως αποτελεσματική.
- Τόσο το προληπτικό όσο και το διορθωτικό σκέλος του «Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης» δεν περιλαμβάνουν τα ικανά εργαλεία για να επιτελέσουν σωστά το ρόλο τους. Ωστόσο, το «Σύμφωνο Σταθερότητας» περιλαμβάνει σωστούς κατά τα άλλα στόχους.
- Το πλαίσιο παρακολούθησης και αντιμετώπισης των μακροοικονομικών ανισορροπιών και των διαφορών στην ανταγωνιστικότητα των χωρών είναι ανεπαρκές.
- Ο συντονισμός και η διαδικασία λήψης και εφαρμογής των αποφάσεων δεν ήταν οι κατάλληλοι.
- Δεν υπήρχε κάποιος μόνιμος και εύρωστος μηχανισμός για τη διαχείριση κρίσεων χρέους.

Μέχρι σήμερα, το βασικό εργαλείο δημοσιονομικής πειθάρχησης ήταν το Σύμφωνο Σταθερότητας με διακηρυκτικό στόχο τη διασφάλιση υγιών δημοσιονομικών μεγεθών στα κράτη-μέλη. Για το σκοπό αυτό είχαν προβλεφθεί δύο εργαλεία: ο προληπτικός και ο διορθωτικός βραχίονας. Θεωρητικά, το προληπτικό σκέλος στοχεύει στην αποτροπή υπερβολικών ελλειμμάτων. Σε περί-

Laeven, «Completing the Eurozone Rescue: What More needs to be Done?», VoxEU.org Publication, CERP, London, June 2010.

4. Βλέπε την τελική έκθεση της ειδικής ομάδας υπό τον πρόεδρο του ευρωπαϊκού συμβουλίου Herman van Rompuy: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/el/10/st15/st15302.el10.pdf>

πτωση που το προληπτικό σκέλος αποδειχτεί ανεπαρκές, το διορθωτικό σκέλος προσδιορίζει τις διαδικασίες που στοχεύουν στην εξισορρόπηση των υπερβολικών ελλειμμάτων αφού έχουν συμβεί. Επιπλέον, προβλέπει ποινές στην περίπτωση που τα υπερβολικά ελλείμματα δεν διορθωθούν.

Ωστόσο, όλες αυτές οι προβλέψεις του προληπτικού και του διορθωτικού βραχίονα αποδείχτηκαν στην πράξη, πολύ λιγότερο αποτελεσματικές και περισσότερο χαλαρές από όσο σχεδίαζαν οι εμπνευστές τους. Κατέρρευσαν σαν χάρτινος πύργος όταν ξέσπασε η κρίση, αποδεικνύοντας ότι καμία πραγματική οικονομία δεν μπορεί να προσαρμοστεί σε αυθαίρετους κανόνες.

Βέβαια, για την κυρίαρχη λογική, το προληπτικό σκέλος απέτυχε γιατί δεν διείσδυε αρκετά βαθιά, ως ένας «δημοσιονομικός» Μεγάλος Αδελφός στα στατιστικά στοιχεία των κρατών. Με αυτήν την έννοια, δεν αναγνώριζε έγκαιρα τις αποκλίσεις, αλλά ακόμα και όταν αυτό συνέβαινε, τα διαθέσιμα εργαλεία διόρθωσης δεν ήταν επαρκή για να επηρεάσουν την κρατική δημοσιονομική πολιτική.

Αντίστοιχα, υπό το ίδιο πρίσμα, έμειναν πίσω και οι αναγκαίες μεταρρυθμίσεις της Στρατηγικής της Λισαβόνας που στοχεύουν να καταστεί η Ευρωπαϊκή Ένωση η «πιο ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία στον κόσμο». Η ανακολουθία αυτή εντοπίζεται ιδιαίτερα στις εργασιακές σχέσεις και στην απορρύθμιση του κοινωνικού κράτους. Οι καθυστερήσεις αυτές ήταν πιο έντονες στις αδύναμες οικονομικά χώρες, με συνέπεια μεγάλα ελλείμματα στο ισοζύγιο πληρωμών και στην ανταγωνιστικότητα. Με αυτόν τον τρόπο αναγνωρίζεται, ότι χρειάζεται μια πιο επιθετική εφαρμογή της μεταρρυθμιστικής ατζέντας, με πρώτη στην λίστα την περιφέρεια.

Η απαλλοτρίωση των οικονομικών εργαλείων από τα κράτη-μέλη της ευρωζώνης με σκοπό την ολοκληρωτική δημοσιονομική και οικονομική εξάρτησή τους

Η συγκεκριμένη απλοϊκή ανάλυση των «αδυναμιών και παραλείψεων» της ευρωζώνης, οδήγησε τους κυρίαρχους ευρωπαϊκούς κύκλους στο συμπέρασμα πως η ελλιπής συμμόρφωση με τους κανόνες έγκειται στην μέχρι σήμερα τυπική διατήρηση της δημοσιονομικής και διαρθρωτικής πολιτικής σε κρατικό επίπεδο. Αυτή είναι η γενεσιουργός αιτία των υπερχρεωμένων κρατών.

Υπό αυτό το πρίσμα, λέγεται πλέον ανοικτά ότι η συνολική αδυναμία των ευρωπαϊκών θεσμών και η έλλειψη ικανών μηχανισμών οφείλεται στο «σχόπελο» της εθνικής κυριαρχίας. Στην πραγματικότητα, αναγνωρίζεται η καχεκτικότητα των ευρωπαϊκών θεσμών να εγγυηθούν και να επιβάλουν χωρίς παρεκκλίσεις, αντιστάσεις και αντιδράσεις στα εθνικά κράτη και τους λαούς το νεοφιλελεύθερο ηγεμονικό σχέδιο, με σκοπό την επιβίωση της Ευρώπης στο διεθνή οικονομικό ανταγωνισμό αλλά και την αποτροπή μιας ανεξέλεγκτης

χρεοκοπίας ενός κράτους-μέλους. Για να ξεπεραστεί κάθε δυνατότητα αντίστασης έπρεπε να εφευρεθεί και μάλιστα άμεσα, ένας μηχανισμός ολοκληρωτικής εξάρτησης και ποδηγέτησης των ευρωπαϊκών χωρών.

Σήμερα, μετά από πλειάδα συνεδριάσεων όλων των κορυφαίων οργάνων με αιχμή τις συνόδους Κορυφής, έχει διαφανεί το νέο πλαίσιο. Ο μηχανισμός της «Νέας Οικονομικής Διακυβέρνησης» συγκροτείται από επιμέρους προτάσεις, κανονισμούς, αποφάσεις και εργαλεία που συγκλίνουν στον ίδιο στόχο. Το «Σύμφωνο για το Ευρώ», ο μόνιμος Μηχανισμός Χρηματοοικονομικής Στήριξης, το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο και οι νέοι κανονισμοί για την ενίσχυση του Συμφώνου Σταθερότητας, είναι τμήματα του νέου αυταρχικού και αντιδημοκρατικού πλαισίου, με σκοπό την απρόσκοπτη επιβολή των νεοφιλελεύθερων πολιτικών σε όλη την Ευρώπη.

Η αυστηροποίηση του Συμφώνου Σταθερότητας

Οι βελτιώσεις στους προληπτικούς και κατασταλτικούς μηχανισμούς του Συμφώνου Ανταγωνιστικότητας προέκυψαν ως αυτονόητη απάντηση στα κενά που είχαν επισημανθεί. Η συνταγή της επιτυχίας προσδιορίστηκε με περισσή ευκολία: εξολοθρευτικοί κανόνες. Αυτόματη επιβολή ποινών. Η λύση που προτάθηκε από την Επιτροπή,⁵ και υιοθετήθηκε από συνόδους των αρχηγών, διασφαλίζει αυτές τις δύο αρχές. Πρόκειται για μια δέσμη έξι (6) κανονισμών στο δευτερογενές επίπεδο (τέσσερεις για τον δημοσιονομικό και δύο για τον μακροοικονομικό έλεγχο) που προβλέπει:

α. Την ενίσχυση του προληπτικού σκέλους του Συμφώνου Σταθερότητας για να μην εφησυχάζουν τα κράτη σε ευνοϊκές περιόδους. Για τον σκοπό αυτό, υιοθετείται η νέα έννοια της χάραξης συνετής δημοσιονομικής πολιτικής, η οποία θα στοχεύει σε αποτροπή ετήσιας αύξησης των δαπανών που θα ξεπερνάει το μεσοπρόθεσμο ποσοστό αύξησης του ΑΕΠ. Βασικός στόχος είναι η όποια αύξηση των εσόδων να κατευθύνεται στην αποπληρωμή του χρέους.

β. Επιβολή οικονομικών κυρώσεων σε όσες χώρες δεν συμμορφωθούν στις προβλέψεις του προληπτικού μηχανισμού με κατάθεση 0,2% σε ειδικό έντοκο λογαριασμό. Στο διορθωτικό σκέλος και όταν υπαχθεί μια χώρα στη διαδικασία του υπερβολικού ελλείμματος απαιτείται άτοκη κατάθεση 0,2% του ΑΕΠ. Για να εξασφαλισθεί η επιβολή των ποινών, προβλέπεται ο «αντίστροφος μηχανισμός ψηφοφορίας. Δηλαδή πλέον θα θεωρείται ότι έχει εγκριθεί η κύρωση εκτός εάν το Συμβούλιο τάσσεται κατά των εν λόγω μέτρων με ειδική πλειοψηφία. Οι τόκοι που προέρχονται από τις καταθέσεις και τα πρόστιμα διανέμονται μεταξύ

5. Βλέπε τις σχετικές ανακοινώσεις της Επιτροπής της 12ης Μαΐου, 30ής Ιουνίου και 29ης Σεπτεμβρίου 2010 (MEMO/10/204, MEMO/10/288, MEMO/10/454, MEMO/10/455, MEMO/10/456).

των κρατών που συμμετέχουν στην ζώνη του ευρώ, τα οποία δεν παρουσιάζουν ούτε υπερβολικό έλλειμμα, ούτε υπερβολική ανισορροπία.

γ. Ενεργοποιείται και το κριτήριο του χρέους (60% του ΑΕΠ) για την διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος. Για το σκοπό αυτό υιοθετείται ένας αριθμητικός κανόνας βάση του οποίου θα πιστοποιείται εάν το χρέος ακολουθεί πορεία προς το 60% του ΑΕΠ ή όχι. Συγκεκριμένα, το χρέος θα θεωρείται ότι μειώνεται αποτελεσματικά εάν το μέρος του που είναι πάνω από το 60% μειώνεται κατά 1/20 κατά μέσο όρο κάθε χρόνο.

δ. Απαιτείται η νομοθετική και θεσμική ενσωμάτωση των στόχων του Συμφώνου Σταθερότητας στα εθνικά δημοσιονομικά πλαίσια, σε όλα τα κυβερνητικά επίπεδα (λογιστικά συστήματα, στατιστικές, πρακτικές προβλέψεων, δημοσιονομικοί κανόνες, δημοσιονομικές διαδικασίες). Επιπλέον, τα κράτη μέλη οφείλουν να υιοθετήσουν πολυετείς δημοσιονομικούς προϋπολογισμούς για να εξασφαλιστεί η επίτευξη των μεσοπρόθεσμων δημοσιονομικών στόχων.

ε. Για την πρόληψη και τη διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών δημιουργείται η Διαδικασία Υπερβολικής Ανισορροπίας (ΔΥΑ). Περιλαμβάνει την τακτική αξιολόγηση με βάση έναν πίνακα που απαρτίζεται από οικονομικούς δείκτες. Με βάση τα στοιχεία αυτά, το Συμβούλιο θα εγκρίνει συστάσεις και το κράτος-μέλος υπό το καθεστώς της ΔΥΑ πρέπει να παρουσιάσει πρόγραμμα διαρθρωτικών μέτρων με συγκεκριμένες προθεσμίες που θα ελέγχεται από το Συμβούλιο.

στ. Η επανειλημμένη αποτυχία της λήψης των προτεινόμενων διαρθρωτικών μέτρων για την ΔΥΑ, οδηγεί σε μια ημι-αυτόματη διαδικασία κυρώσεων, με την ίδια διαδικασία του αντίστροφου μηχανισμού ψηφοφορίας, όπως και για τα δημοσιονομικά ελλείμματα. Έτσι, σε αυτή την περίπτωση το κράτος-μέλος υποχρεούται να καταβάλλει ετήσιο πρόστιμο ίσο με 0,1% του ΑΕΠ.

Ευρωπαϊκό Εξάμηνο: Το νέο εργαλείο του υπερεθνικού συντονισμού της οικονομικής πολιτικής στην ΕΕ

Πέρα από τις προτάσεις για την ισχυροποίηση των προληπτικών και κατασταλτικών μηχανισμών του Συμφώνου Σταθερότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε,⁶ και το ECOFIN ενέκρινε την 7η Σεπτεμβρίου 2010 το ενιαίο πλαίσιο για το συντονισμό των εθνικών πολιτικών που παρουσιάστηκε επιγραμματικά στο πρόγραμμα «Ευρώπη 2020». Το πλαίσιο αυτό έχει ήδη ξεκινήσει να εφαρμόζεται από τον Ιανουάριο του 2011.

6. Βλέπε τις ανακοινώσεις της 12ης Μαΐου και 30ής Ιουνίου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής – COM(2010) 250 final, Βρυξέλλες 12/05/2010 και COM(2010) 367 final, Βρυξέλλες 30/06/2010.

Η ενοποιητική διαδικασία, ονομάζεται «Ευρωπαϊκό Εξάμηνο». Εκεί, θα εντάσσονται πλέον όλες οι νέες δυνατότητες υπερεθνικού ελέγχου και επιβολής. Ο κύκλος εποπτείας τοποθετείται το πρώτο εξάμηνο κάθε έτους όπου οι δημοσιονομικές και οι διαρθρωτικές πολιτικές των κρατών-μελών θα αναθεωρούνται ώστε να ανιχνεύονται τυχόν ανακολουθίες και αναδυόμενες ανισορροπίες.

Ο κύκλος θα ξεκινά τον Ιανουάριο με μια Ετήσια Επισκόπηση για την Ανάπτυξη (Annual Growth Survey) από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην οποία θα αποτυπώνονται τα γενικά οικονομικά δεδομένα για την Ένωση και την ευρωζώνη. Στη συνέχεια, η έκθεση αυτή θα κατατίθεται στο Ευρωκοινοβούλιο. Τα κράτη-μέλη θα καταθέτουν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Απρίλη, το Πρόγραμμα Σταθεροποίησης και Σύγκλισης, που θα περιλαμβάνει μεσοπρόθεσμους δημοσιονομικούς στόχους, και το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων, που αφορά τις διαρθρωτικές πολιτικές. Εντός του Ιουλίου, το Συμβούλιο, με βάση τις παρατηρήσεις της Επιτροπής, θα προτείνει συγκεκριμένα μέτρα ώστε να ενσωματωθούν στους προϋπολογισμούς των κρατών-μελών που ψηφίζονται στο τέλος κάθε έτους.

Είναι προφανές, πως το συγκεκριμένο πλαίσιο συγκροτεί το μηχανισμό ποδηγέτησης του συνόλου της κρατικής οικονομικής πολιτικής, μεταφέροντας όλες τις κρίσιμες διεργασίες σε υπερεθνικό επίπεδο. Σε εθνικό επίπεδο θα παραμείνει πλέον μόνο η τυπική έγκριση προηλειμμένων αποφάσεων σε ανώτερο επίπεδο.

Το «Σύμφωνο για το Ευρώ» - Ο ακραίος νεοφιλελευθερισμός στις διαρθρωτικές αλλαγές

Το «Σύμφωνο για το Ευρώ» (EURO+ PACT),⁷ αποτελεί την οριστικοποίηση των αξόνων που είχαν προταθεί από το γαλλογερμανικό άξονα στις 4 Φεβρουαρίου 2011, υπό τον αρχικό τίτλο «Σύμφωνο Ανταγωνιστικότητας». Πρωτοπαρουσιάστηκε σε μορφή κειμένου στην έκτακτη σύνοδο κορυφής των αρχηγών-κρατών στις 11-12 Μαρτίου 2011 και οριστικοποιήθηκε στην σύνοδο κορυφής στις 24-25 Μαρτίου 2011.⁸

Η συμφωνία αυτή στοχεύει κατευθείαν στο σκληρό πυρήνα της κυρίαρχης ευρωπαϊκής αστικής στρατηγικής, δηλαδή στην αύξηση της κερδοφορίας, κυρίως μέσω της σταθερής συμπίεσης του εργατικού κόστους με την πλήρη αναδιάρθρωση της διαδικασίας αναπαραγωγής της εργασιακής δύναμης.

7. Ο πλήρης τίτλος της συμφωνίας έχει ως εξής: "Euro Plus Pact. Stronger Economic Policy Coordination for Competitiveness and Convergence".

8. Για το πλήρες κείμενο των συμπερασμάτων του Συμβουλίου στις 24-25 Μαρτίου 2011 βλ. EUCO 10/11 (http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/el/ec/120306.pdf). Στην συμφωνία, πέραν των κρατών του EUROGROUP, προσχώρησαν έξι κράτη-μέλη εκτός ευρωζώνης (Βουλγαρία, Δανία, Λετονία, Λιθουανία, Πολωνία, Ρουμανία).

Μέσα από συγκεκριμένες εξειδικεύσεις και οριοθετήσεις επιχειρεί να δεσμεύσει το περιεχόμενο των προγραμμάτων για τη σταθερότητα και τις εθνικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στην πιο ακραία νεοφιλελεύθερη κατεύθυνση. Επιπλέον, προσδιορίζει πιο συγκεκριμένα το περιεχόμενο των διαρθρωτικών προσαρμογών και τις εντάσσει αποτελεσματικότερα στον ελεγκτικό μηχανισμό του «Ευρωπαϊκού Εξαμήνου».

Έτσι, ακόμα και το τελευταίο κρατικό προπύργιο των διαρθρωτικών προσαρμογών, υποτάσσεται στα συμφέροντα του πιο ακραιφνούς υπερεθνικοποιημένου κεφαλαίου. Το γεγονός αυτό εξηγεί γιατί η Γερμανία, ως η γνήσια εκπρόσωπος των συγκεκριμένων συμφερόντων, πρωτοστάτησε για την καθιέρωσή του. Με το «Σύμφωνο για το Ευρώ» απαλλοτριώνονται τα όποια απομεινάρια της οικονομικής πολιτικής διατηρούνταν σε εθνικό επίπεδο, αφού πλέον οι αρχηγοί κρατών θα δεσμεύονται σε σύνοδο κορυφής ανά δωδεκάμηνο για την ετήσια οικονομική πολιτική που θα ακολουθήσουν. Ουσιαστικά, πρόκειται για ιδέες που πρότεινε την τελευταία δεκαπενταετία η Επιτροπή, αλλά ποτέ μέχρι σήμερα δεν είχαν γίνει αποδεκτές από τα κράτη-μέλη. Οι βασικοί άξονες του Συμφώνου για το Ευρώ είναι οι εξής:

α. Η εξέλιξη των μισθών θα προκύπτει σε σχέση με την παραγωγικότητα και τις ανάγκες προσαρμογής της ανταγωνιστικότητας. Για την αξιολόγηση του κατά πόσον η εξέλιξη των μισθών συμβαδίζει με την πραγματικότητα, θα παρακολουθείται το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, συγκρινόμενο με τις εξελίξεις σε άλλες χώρες του ευρώ και τους κυριότερους συγκρίσιμους εμπορικούς εταίρους. Στην πραγματικότητα, ορίζεται η πτώση του κόστους εργασίας και η αύξηση της εκμετάλλευσης, και μάλιστα με όρους Κίνας και Ινδίας ως ο μόνος τρόπος βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας. Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται η διαρκής επανεξέταση μισθών και ημερομισθίων, η διάλυση των συλλογικών διαπραγματεύσεων, η μείωση των μισθών στο Δημόσιο, το περαιτέρω άνοιγμα των προστατευμένων κλάδων.

β. Τα συστήματα παροχής συντάξεων, υγείας και κοινωνικής πρόνοιας πρέπει να προσαρμοστούν στις απαιτήσεις των δημοσιονομικών κριτηρίων του Συμφώνου Σταθερότητας. Για τον σκοπό αυτό, το όριο ηλικίας συνταξιοδότησης θα καθορίζεται σε άμεση συνάρτηση με το προσδόκιμο ζωής. Επιπλέον, θα ενταθεί η προσπάθεια εθελοντικής παραμονής στην εργασία.

γ. Ορίζεται η ευελιξία (flexicurity) στην αγορά εργασίας ως ο μόνος ρεαλιστικός δρόμος για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας και τη μείωση της ανεργίας. Στην πραγματικότητα, επιλέγεται η ευελιξία με νέες μορφές εργασιακών σχέσεων, αυξάνοντας σημαντικά το χώρο της επισφάλειας, της υποαπασχόλησης, της «νομιμοποιημένης» ανασφάλιστης εργασίας. Επίσης, προωθείται η εικονική φοροελάφρυνση των μισθωτών, βάζοντας ως προαπαιτούμενο την διατήρηση των φορολογικών εσόδων, δηλαδή την αύξηση των έμμεσων φόρων.⁹

9. Για μια εμπεριστατωμένη ανάλυση των νεοφιλελεύθερων αναδιαρθρώσεων στις εργασι-

Τα κράτη-μέλη δεσμεύονται για την συνταγματοποίηση ή την νομοθετική ρύθμιση των στόχων δημοσιονομικής πειθαρχίας. Ο τρόπος που θα επιλεγεί για την επίτευξη του ανωτέρω στόχου (στην μορφή π.χ. συνταγματική διάταξη, νόμος πλαίσιο αλλά και στο περιεχόμενο: «φρένο χρέους», κανόνας για το πρωτογενές ισοζύγιο, κανόνας περί δαπανών) θα προτείνεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Πρωθείται κοινή και ενιαία βάση για τη φορολογία των επιχειρήσεων. Η στρατηγική αυτή έχει βασικό σκοπό την περαιτέρω φοροελάφρυνση, μέσα από την εξίσωση προς τα κάτω, των φορολογικών συντελεστών και τη διαμόρφωση ενός επίπεδου φορολογικού πλαισίου που εκ των πραγμάτων ευνοεί τα πιο ανταγωνιστικά κεφάλαια, δηλαδή τις πολυεθνικές και τις μεγάλες εξωστρεφείς επιχειρήσεις. Τέλος, για την ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, δηλαδή των κατεξοχήν υπευθύνων για την κρίση, υιοθετείται ένα γενικόλογο πλαίσιο που σε καμία περίπτωση δεν συγκρίνεται με την αυστηρότητα των μέτρων απέναντι στην εργασία και τους δημόσιους προϋπολογισμούς.

Ο Μόνιμος Μηχανισμός Στήριξης – Εργαλείο εσωτερικής υποτίμησης και ελεγχόμενης πτώχευσης

Τελικά, η κρίση που συγκλόνισε την ευρωζώνη, οδήγησε ακόμα και την άκαμπτη ευρωπαϊκή ελίτ να παραδεχτεί ότι η απουσία ενός μηχανισμού για την επίλυση της κρίσης αποτελεί σοβαρό συστημικό μειονέκτημα για την ευρωζώνη. Η διαπίστωση αυτή δεν οφείλεται σε κάποια έκλαμψη αλληλεγγύης. Όσο η κρίση χρέους κλιμακωνόταν στην Ελλάδα, οι Ευρωπαίοι ηγέτες κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι μια ανεξέλεγκτη χρεοκοπία ακόμα και ενός τόσο μικρού οικονομικά κράτους πρέπει πάση θυσία να αποφευχθεί, ούτως ώστε να διασωθεί η χρηματοπιστωτική σταθερότητα του ευρώ και των ευρωπαϊκών τραπεζών.¹⁰

Οι κύριες ενστάσεις, κατά την διάρκεια όλων των διαπραγματεύσεων για τη δημιουργία μηχανισμού εστίαζαν στην αναγκαιότητα να μην παραβιαστεί η ρήτρα της μη διάσωσης (no bail out clause) του άρθρου 125 της Συνθήκης Λειτουργίας της ΕΕ. Στην ουσία, η όλη συζήτηση έχει να κάνει με την διατήρηση της φιλοσοφίας της ρήτρας, δηλαδή την αποφυγή του ηθικού κινδύνου (moral hazard) ως βασική αρχή της νεοφιλελεύθερης δόμησης της ΟΝΕ.¹¹ Ο ηθικός

ακές σχέσεις σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης βλ. Ασημακόπουλος Βασ., «Εργασιακές σχέσεις στα χρόνια της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Τετράδια, τχ. 57-58, σελ. 43-59.

10. Χαρακτηριστικές του κλίματος που επικρατούσε τότε είναι οι δηλώσεις των αρχηγών κρατών-μελών στις συνεδριάσεις της 11ης Φεβρουαρίου και 25ης Μαρτίου 2010.

11. Βλ. τις ενστάσεις που διατυπώνονται στην μελέτη: Anne Sibert, «The EFSM and the EFSF: Now and what follows.», Note, European Parliament, Sep 2010 (<http://www.europarl>).

κίνδυνος, δηλαδή η απουσία επιπτώσεων για μια «ανεύθυνη» συμπεριφορά, τόσο των υπερχρεωμένων κρατών, όσο και των τραπεζών, γιγαντώθηκε από τη στιγμή που εξαφανίστηκε η πιθανότητα να αφηθεί η Ελλάδα να χρεοκοπήσει.

Έτσι, οι στόχοι που πρέπει να εκπληρώνονται από ένα μηχανισμό στήριξης που θα ταιριάζει και θα ενισχύει το νεοφιλελεύθερο πλαίσιο λειτουργίας της ΕΕ και της ευρωζώνης μπορούν να κωδικοποιηθούν ως εξής:

- Να μην προσομοιάζει και φυσικά να μην οδηγεί σε έναν μηχανισμό μεταβίβασης πόρων ανάμεσα σε κράτη και περιοχές.
- Να ενισχύει την πειθαρχία που επιβάλλουν οι αγορές στα κράτη, μέσα από τα απαιτούμενα επιτόκια και spreads.
- Να εξαναγκάζει κάθε χώρα που προσβλέπει σε βοήθεια, στην εφαρμογή σκληρών προγραμμάτων λιτότητας και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων.
- Να αφαιρεί το όπλο της παύσης πληρωμών με πρωτοβουλία των κρατών, διασφαλίζοντας παράλληλα ανώτατο όριο ζημιών για τις τράπεζες και διοχέτευση του κόστους της προσαρμογής στην εργασία.¹²

Μετά από αλλεπάλληλες συνεδριάσεις (Δεκέμβριος '10, Φεβρουάριος '11, Μάρτιος '11), έντονες διαπραγματεύσεις και αντιπαραθέσεις, αποφασίστηκε η αντικατάσταση του προσωρινού «Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας» (EFSF) στη σύνοδο κορυφής στις 24-25 Μαρτίου.¹³ Την θέση του θα καταλάβει από το 2013 ένας μόνιμος μηχανισμός αντιμετώπισης των κρίσεων υπό τον τίτλο «Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας» (ESM).

Για να καταστεί δυνατή η σύσταση του μόνιμου μηχανισμού από το 2013 και έπειτα, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έλαβε την απόφαση αναθεώρησης της Συνθήκης για την Λειτουργία της ΕΕ. Η αναθεώρηση αφορά μια περιορισμένη προσθήκη στο αρ.136, η οποία επιτρέπει τη σύσταση μηχανισμού, χωρίς να προβλέπει περαιτέρω λεπτομέρειες.¹⁴ Το νέο ταμείο θα συσταθεί με συνθήκη μεταξύ των κρατών-μελών της ευρωζώνης, ως διακυβερνητικός οργανισμός δημοσίου διεθνούς δικαίου με έδρα το Λουξεμβούργο.

europa.eu/document/activities/cont/201009/20100908ATT81666/20100908ATT81666EN.pdf).

12. Για μια εμπεριστατωμένη νεοφιλελεύθερη ανάλυση της λογικής που πρέπει να διέπει τον μηχανισμό στήριξης βλ. EEAG(2011), EAGG Report on the European Economy, CESifo, Munich 2011.

13. Ειδικά για τον μηχανισμό στήριξης βλ. όπως παραπάνω, τα συμπεράσματα της Συνόδου Κορυφής στις 24-25 Μαρτίου, Παράρτημα II.

14. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε να προσθέσει στο άρθρο 136 της Συνθήκης την ακόλουθη παράγραφο: «Τα κράτη-μέλη με νόμισμα το ευρώ μπορούν να θεσπίσουν μηχανισμό σταθερότητας ο οποίος θα ενεργοποιείται εφόσον κρίνεται απαραίτητο, προκειμένου να διασφαλίζεται η σταθερότητα της ζώνης του ευρώ στο σύνολό της. Η παροχή τυχόν απαιτούμενης χρηματοοικονομικής συνδρομής δυνάμει του μηχανισμού θα υπόκειται σε αυστηρούς όρους».

Κατά τη μεταβατική περίοδο προβλέπεται αύξηση της δανειοδοτικής ικανότητας του EFSF από 250 δις € σε 440 δις € και δυνατότητα παρέμβασης στην πρωτογενή αγορά ομολόγων. Και οι δύο συμφωνίες αναμένεται να υπογραφούν πριν από το τέλος Ιουνίου 2011. Ο μόνιμος μηχανισμός θα έχει στην διάθεσή του κεφάλαια 700 δις € (80 δις με μετρητά από τα κράτη-μέλη με βάση την αναλογία συνεισφοράς στα κεφάλαια της ΕΚΤ και τα υπόλοιπα 620 δις € με την μορφή κρατικών εγγυήσεων.) Οι εγγυήσεις αυτές θα εξασφαλίζουν αυξημένη πιστοληπτική ικανότητα και πρόσβαση στις διεθνείς αγορές με ευνοϊκούς όρους και επιτόκια.

Ο μηχανισμός θα διαθέτει συμβούλιο διοικητών, που θα αποτελείται από τους υπουργούς Οικονομικών των κρατών-μελών της ευρωζώνης ενώ ο Ευρωπαίος επίτροπος Οικονομικών Υποθέσεων και ο πρόεδρος της ΕΚΤ θα συμμετέχουν ως παρατηρητές. Το συμβούλιο των διοικητών θα εκλέγει πρόεδρο μεταξύ των μελών με δικαίωμα ψήφου και θα αποτελεί τον ανώτατο φορέα λήψης αποφάσεων του μηχανισμού. Οι αποφάσεις για τα εξής θέματα θα λαμβάνονται κατόπιν ομοφωνίας:

- Όροι και προϋποθέσεις και τελική χορήγηση χρηματοδότησης
- Μέγεθος δανειοδοτικής ικανότητας του μηχανισμού
- Αλλαγές των διαθέσιμων μέσων χρηματοδότησης

Όλες οι άλλες αποφάσεις του συμβουλίου των διοικητών θα χρειάζονται ειδική πλειοψηφία 80% των ψήφων.

Προβλέπεται, επίσης, συμβούλιο διευθυντών, το οποίο θα εκτελεί συγκεκριμένα καθήκοντα που θα ανατίθενται από το συμβούλιο των διοικητών. Κάθε κράτος-μέλος θα διορίσει έναν διευθυντή και έναν αναπληρωτή του. Όλες οι αποφάσεις του συμβουλίου των διευθυντών θα λαμβάνονται με ειδική πλειοψηφία 80% των ψήφων. Η στάθμιση των ψήφων και των δύο συμβουλίων θα γίνεται κατ' αναλογία της συνεισφοράς των κρατών στο κεφάλαιο του μηχανισμού.

Το νέο ταμείο θα χορηγεί δάνεια κάτω από αυστηρούς όρους και σε εξαιρετικές περιπτώσεις θα αγοράζει ομόλογα κρατών στην πρωτογενή αγορά μετά από ομόφωνη απόφαση των διοικητών. Επίσης, επιδιώκεται η στενή συνεργασία με το ΔΝΤ τόσο σε τεχνικό όσο και σε οικονομικό επίπεδο. Το επιτόκιο δανεισμού θα είναι σταθερό μεταβλητό και η δομή των τιμών θα επανεξετάζεται τακτικά.¹⁵

Η διαδικασία δανειοδότησης ενεργοποιείται όταν ένα κράτος-μέλος απευθύνει αίτημα προς τα άλλα μέλη της ευρωζώνης. Στην συνέχεια, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οφείλει να εξετάσει, σε συνεργασία με το ΔΝΤ και την ΕΚΤ, τη βιωσιμότητα του συγκεκριμένου δημοσίου χρέους και τον κίνδυνο που εγκυμονεί για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα της ευρωζώνης και να προτείνει συγκε-

15. Η προτεινόμενη δομή έχει ως εξής: επιτόκιο δανείων ΕΜΣ = κόστος χρηματοδότησης ΕΜΣ + επιβάρυνση 200 μονάδων βάσης για το σύνολο του Δανείου + πρόσθετη επιβάρυνση 100 μονάδων βάσης για το πόσο που παραμένει ανεξόφλητο μετά την πάροδο τριετίας.

κριμένο σχέδιο χρηματοδότησης και μακροοικονομικής προσαρμογής (Μνημόνιο Συμφωνίας).

Από την ανάλυση βιωσιμότητας συνάγεται εάν μπορεί ή όχι το χρέος να επανέλθει σε βιώσιμη πορεία. Εάν το χρέος εκτιμηθεί ως βιώσιμο τότε το κράτος-μέλος οφείλει να λάβει πρωτοβουλίες με σκοπό να ενθαρρύνει τους ιδιώτες επενδυτές να κρατήσουν τα ομόλογα τους. Εάν κριθεί ότι το χρέος δεν είναι βιώσιμο, τότε το κράτος-μέλος ξεκινάει διαπραγματεύσεις για την αναδιάρθρωσή του, είτε με αναπρογραμματισμό, είτε, ως ύστατη λύση με «κούρεμα». Η όλη διαδικασία θα παρακολουθείται εκ του σύνεγγυς από το συμβούλιο, την Επιτροπή, το ΔΝΤ και την ΕΚΤ. Ωστόσο, η τελική έγκριση τόσο της χρηματοδότησης, των επιμέρους εκταμιεύσεων και του προγράμματος αναδιάρθρωσης απαιτεί την ομόφωνη απόφαση των κρατών-μελών.

Στο πλαίσιο αυτό, και για να διευκολυνθεί η ανωτέρω διαδικασία της ελεγχόμενης πτώχευσης, θα περιληφθούν πανομοιότυπες και τυποποιημένες ρήτρες συλλογικής δράσης (CAC) σε όλα τα νέα ομόλογα της ευρωζώνης που θα εκδοθούν από τον Ιούλιο του 2013 και μετά. Οι ρήτρες αυτές θα δίνουν τη δυνατότητα στην πλειοψηφία των ομολογιούχων να λαμβάνει αποφάσεις για αναδιάρθρωση, οι οποίες θα δεσμεύουν τη μειοψηφία. Τέλος, προβλέπεται ότι το νέο ταμείο θα είναι προτιμησιακός πιστωτής έναντι των ιδιωτών, αλλά όχι έναντι του ΔΝΤ.

Στην πραγματικότητα, μέσα από αυτούς τους όρους, δημιουργείται ένας μόνιμος και αναπόδραστος μηχανισμός εσωτερικής υποτίμησης και ελεγχόμενης πτώχευσης, οργανικό μέρος της νέας ολοκληρωτικής μορφής εκχώρησης των αποφάσεων σε υπερεθνικό επίπεδο που δημιουργείται στην ΕΕ. Ταυτόχρονα, αποτρέπεται η όποια πιθανότητα αναδιανεμητικής δημοσιονομικής ομοσπονδιοποίησης, ως ενός ενδεχόμενου αταίριαστου με την νεοφιλελεύθερη ψυχή της ευρωζώνης.

Τέλος, οι πολλαπλές ασάφειες των όρων παροχής δανείων (ύψος, διάρκεια, επιτόκιο κ.λπ.), οι δαιδαλώδεις διαδικασίες για την έγκριση δανείων, με τα ισχυρά κράτη να έχουν πάντα τον τελευταίο λόγο, και η μη εξασφάλιση επαρκών κονδυλίων για την πιθανή χρηματοδότηση όλων των υπερχρεωμένων χωρών της ευρωζώνης, δημιουργούν ένα αντικειμενικό πλαίσιο συνεχούς διαπραγμάτευσης και ελέγχου για την έγκριση των χρηματοδοτήσεων, το οποίο θα λειτουργεί ως δικλείδα ασφαλείας για την επιβολή των εξαιρετικά αυστηρών όρων που θα συνοδεύουν την ενεργοποίηση του μηχανισμού. Κατά αυτόν τον τρόπο, ο μόνιμος μηχανισμός, συγκροτεί το τελευταίο ανάχωμα του ευρω-οικοδομήματος, σφυρηλατώντας μια δαμόκλεια σπάθη που θα κρέμεται μόνιμα πάνω από τα κράτη και θα θέτει το δίλημμα «χρηματοδότηση με κοινωνική πτώχευση ή θάνατος».

Συμπεράσματα

Όλες οι κυρίαρχες αναλύσεις των αδυναμιών του ευρωπαϊκού οικοδομήματος απέχουν πολύ από αυτό που συμβαίνει στην πραγματικότητα. Η κυρίαρχη ευρωπαϊκή ελίτ έχει επιλέξει συνειδητά να βλέπει το δέντρο και όχι το δάσος. Γιατί ακόμη και μια λοξή ματιά προς το δάσος εγκυμονεί κινδύνους. Δεν μπορούν να αγγίξουν τον πυρήνα του προβλήματος. Μπροστά στο ενδεχόμενο της ανατροπής του πυρήνα της ηγεμονικής αστικής στρατηγικής στην ευρωζώνη, οι ιδεολόγοι και απολογητές του ευρωσυστήματος, προσβλέποντας σε ένα νέο γύρο συσσώρευσης, προτιμούν να συσκοτίζουν τις πραγματικές αιτίες και να γυρνούν την πλάτη στις εξόφθαλμες αντιφάσεις της αρχιτεκτονικής του ευρώ, απλά γιατί δεν έχουν άλλη επιλογή.

Ποια είναι όμως τα πραγματικά και αντικειμενικά αίτια της κρίσης δημοσίου χρέους στην ευρωζώνη; Υπό την οπτική μας, τα ελλείμματα και η διόγκωση του δημοσίου χρέους στις περιφερειακές χώρες έχουν κυρίως διαρθρωτικό χαρακτήρα και οφείλονται σε πραγματικές αποκλίσεις των συγκεκριμένων χωρών εξαιτίας της διαφορετικής διάρθρωσης της παραγωγικής δομής, με κύρια έκφραση τη μειωμένη ανταγωνιστικότητα και το έλλειμμα παραγωγικότητας που υφίσταται διαχρονικά με τις χώρες του ευρωπαϊκού κέντρου.¹⁶

Οι πραγματικές αυτές αποκλίσεις στην παραγωγική δομή των περιφερειακών χωρών αλλά και οι χρόνιες οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές στρεβλώσεις (π.χ. διαφθορά, φοροδιαφυγή, διαπλοκή, στρεβλό καταναλωτικό πρότυπο κ.λπ.) που έχουν δημιουργηθεί εξαιτίας τους, οδηγούν σε μόνιμα ελλείμματα και συνεχή αύξηση του δημοσίου χρέους. Ταυτόχρονα, η ΟΝΕ μέσα από το πλαίσιο ανταγωνισμού βάσει των απόλυτων πλεονεκτημάτων των οικονομιών και της αφαίρεσης των κύριων εργαλείων οικονομικής πολιτικής από τα κράτη-μέλη, διευρύνει αντί να περιορίζει τις πραγματικές αποκλίσεις των περιφερειακών οικονομιών, συσσωρεύοντας και διογκώνοντας τα προβλήματά τους, αποδιαρθρώνοντας περαιτέρω την όποια παραγωγική δομή έχει διατηρηθεί.

Επίσης, η απελευθέρωση στην κίνηση των κεφαλαίων, η ολοκληρωτική έκθεση των ευρωπαϊκών εθνικών οικονομιών στην διεθνή αγορά μετά την υιοθέτηση του κοινού νομίσματος και η παγκόσμια διόγκωση του χρηματοπιστωτικού τομέα, επέτρεψε την ανεξέλεγκτη πιστωτική επέκταση δημοσίου, επιχειρήσεων και νοικοκυριών των περιφερειακών χωρών της ευρωζώνης. Ακολούθως, η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2007-09, προκάλεσε τον περιορισμό της ρευστότητας και τη μείωση των κρατικών εσόδων λόγω ύφεσης, με συνέπεια να έρθουν στην επιφάνεια τα δομικά προβλήματα της ευρωζώνης και η έλλειψη προοπτικής για την πραγματική σύγκλιση των αδύναμων χωρών. Η κατάστα-

16. Βλ. Τ.Φωτόπουλος, *Η Ελλάδα ως προτεκτοράτο της υπερ-εθνικής ελίτ*, εκδ. Γόρδιος, Αθήνα 2010.

ση αυτή οδήγησε στη μείωση της δανειοληπτικής ικανότητας και εν τέλει στην αδυναμία δανεισμού των συγκεκριμένων χωρών.

Ωστόσο, η αντίδραση των Βρυξελλών στην κρίση, όπως ήδη αναλύθηκε, δεν απαντάει στα πραγματικά αίτια και τις υπαρκτές αποκλίσεις. Αντιθέτως, αποσκοπεί στην αναπαραγωγή μέσω αusterοποίησης της νεοφιλελεύθερης ολοκλήρωσης και των υφιστάμενων ιεραρχιών εντός της ΕΕ και της ευρωζώνης. Αποτελεί την επικαιροποίηση και την αποκρυστάλλωση της αστικής ηγεμονικής στρατηγικής της υπερεθνικής ευρωπαϊκής κεφαλαιοκρατίας στην σημερινή συγκυρία. Στην ουσία, χρησιμοποιεί την χρηματοπιστωτική κρίση, με την ιδιαίτερη μορφή της υπερχρέωσης κρατών που παρουσιάζεται στην ευρωζώνη, για να προωθήσει ένα αυταρχικότερο αντι-δημοκρατικό θεσμικό πλαίσιο που θα κάμπτε τις κοινωνικές και εθνικές αντιστάσεις και θα δημιουργεί τις πολιτικές προϋποθέσεις πειθάρχησης των κρατών, των λαών (ιδιαίτερα εκείνων της ευρωπαϊκής περιφέρειας) και της εργασίας στην νεοφιλελεύθερη ηγεμονική στρατηγική.

Αλλιώς διατυπωμένο, επιχειρείται μια προσπάθεια νέας εξισορρόπησης της σχέσης-αντίφασης ανάμεσα στην τάση για διεθνοποίηση του κεφαλαίου και την ιστορικά δοσμένη κάθε φορά εθνική συγκρότησή του. Στην προκειμένη περίπτωση, η εξισορρόπηση αυτή, λαμβάνει τη μορφή του, διά της επιβολής, και στο πλαίσιο της ΟΝΕ και της ΕΕ συντονισμού των οικονομικών πολιτικών, που είχαν μέχρι σήμερα παραμείνει σε κρατικό επίπεδο, ώστε να μετατοπιστεί για μια ακόμη φορά το κέντρο λήψης των αποφάσεων, και να στεγανοποιηθούν οι λαϊκές αντιδράσεις και αντιστάσεις.

Συνεπώς, το σχέδιο αυτό, σε καμία περίπτωση δεν εγκαταλείπεται, αλλά αντίθετα γίνεται πιο βάρβαρο, πιο στυγνό, πιο εξοντωτικό, λειτουργώντας ως ο υπερεθνικός οδοστρωτήρας κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων εκατομμυρίων Ευρωπαίων. Σε κάθε περίπτωση, η επίγνωση του πραγματικού χαρακτήρα της ΕΕ και της ΟΝΕ και των πρόσφατων μετασχηματισμών που έχουν συντελεστεί, είναι η ικανή και αναγκαία συνθήκη για τη διαμόρφωση της κατάλληλης στρατηγικής και τακτικής για την έξοδο από την κρίση με προοδευτικούς όρους.

Σύγχρονη Εκπαίδευση

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ

Δοκίμιο

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΝΙΑΤΗΣ
Η ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ
ΤΗΣ ΧΕΙΡΑΦΕΤΗΣΗΣ

Η ΣΧΕΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗΣ

ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΝΙΑΤΗΣ
Το ΠΡΟΣΩΠΕΙΟ
και το ΠΡΟΣΩΠΟ

Ο ΡΟΥΣΟ ΚΑΙ Η ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ
ΤΗΣ ΑΥΘΕΝΤΙΚΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ

ΜΑΝΟΛΗΣ ΑΓΓΕΛΙΔΗΣ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ
ΚΑΝΟΝΕΣ
ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΝΤΑΖΗΣ
ΚΑΡΛ ΜΑΡΞ
ΚΑΡΛ ΠΟΛΑΝΥΙ
Η ΓΕΝΕΣΗ ΤΟΥ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ